

NOVICE

kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči.

Na svetlobo dane od krajske kmetijske družbe.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj VII.

V sredo 18. maliga serpana (julija) 1849.

List 29.

Kakó bi se dale asekuracije zoper škodo ognja in toče po nar nizji tarifi napraviti.

Asekuracije zoper škodo ognja in toče so nprave bolj novih časov. Nekdaj niso ljudje od takih koristnih reči clo nič vedili, kér so bili v vsim bolj zabiti. Še le luč omikanja jim je prižgala tudi to spoznanje, si po lahki poti pomagati, če jih nesreča zadene. Pa, Bogú naj bo to potoženo! še dan današnji se jih ne manjka taci nemarnih gospodarjev, kateri neizrečeno velike dobrote ne spoznajo, ktero te asekuracije vsacimu gospodarju prinesó.

Poglejmo nar poprej enmalo po družih deželah in v stare čase nazaj: kje in kdaj so se asekuracije začele.

Nar starejši med vsimi asekuracijami so asekuracije blagá in bark na morji; že v létu 1435 se je v Barceloni na Španjskim, v létu 1523 pa na Laškim taka asekuracija začela.

Na Nemškim so se asekuracije zoper škodo ognja nar poprej in že pred 100 léti začele. Würtemberg je mende perva dežela bila, v kateri se je v létu 1726 pogorelska družba začela. Na Prajsovskim v létu 1742, na Hanoveranskim v létu 1753, in po tém izgledu veči del po celim Nemškim je vladarsto npravo taci asekuracij prevzelo, zato kér se je njih očitna dobrota spoznala. Postave so v teh deželah zapovedale, de mora vsak gospodar svoje pohištvo zavarovati, in de ga še ne prašajo nè, ali hoče ali noče. In to je práv. Zakaj če vsi svoje pohištva zavarvajo, gré vsacimu takó malo plačati, de nobeniga ne teží, in vsak je po tém takim saj nar veči revšine obvarovan, če ga nesreča ognja zadene. — Na Nemškim, Francozkim, Angležkim, kakor zdej tudi na Avstrijanskim se je pa zraven teh državnih asekuracij še več družih družb ustanovilo, ktere zavarujejo tudi hišno orodje, poljske pridelke i. t. d.

Tudi asekuracije zoper škodo toče so se izpervi ga na Nemškim začele; kar je nam znano, je bila perva taka družba v Novim Strelicu, potem v Lipnici, Hamburgu, Berolinu, in potem tudi pri nas na Avstrijanskim.

Asekuracij zoper škodo ognja so se ljudje že zlo poprijeli — asekuracij zoper škodo toče se pa še zmiraj bolj ogibujejo — zato kér hiša večkrat pogori, kakor toča polje potolče.

Pa kader jih ta nesreča zadene, takrat je jok in žalovanje — tode prepôzno je; krave ni več v hlevu.

Dve reči ste, ktere zadržujete, de se vsi gospodarji ne zapišejo v te asekuracije: ena je nečimernost gospodarjev, druga pa létno plačilo, ktero se jim previsoko zdi, posebno pri asekuracijah zoper točo. In res je, de je ta tarifa predraga.

Kakó pa bi se dala obá ta dva zadržka odpraviti? Práv lahko. Vsak gospodar brez sneme naj bo primoran v obé dve družbi stopiti. Če bojo vsi gospodarji v družbo zapisani, bo prišlo na eniga tako majhno plačilo, de ga bo vsak lahko odrajtal, če bo vsako léto le trikrat menj v oštarijo šel, kakor je sicer šel.

Vsaka dežela pa naj si napravi svojo asekuracijo; to naj se pri prihodnjim pervim deželnim zboru povsod sklene — in poslanci pri tém zboru naj se krepko potegnejo za npravo teh asekuracij. Mi ne bomo pozabili ob svojim času jih te potrebe opomniti. Že na velikim kmetijskim zboru na Dunaji je bila ta reč sprožena, pa se je deželnim zboram prepustila.

Kader se bojo nove soseske ustanovile, naj soseskine možje, kterim ima dober stan njih sosedov pri sereu biti, z veliko gorečnostjo to potrebno npravo sprožijo, de bojo vse soseske edinih misel to reč deželnimu zboru v sklep predložile.

Se vé, de toča vsih krajev enako ne obiskuje, tedej za vse kraje ne bo môgla enaka tarifa biti; po 20 létni skušnji naj se veči ali manjši tarifa različnih krajev določi.

To so naše misli za zdej le ob kratkim. Naj jih gospodarji, duhovni in vsi uradniki, ki imajo z ljudstvom opraviti in njegovo zaupanje vživajo, dobro prevdarijo in po deželi razširijo, de bojo dobro prevdarjene ob pravim času v pomenek prišle. Imenitna reč je to.

Kakó apno práv gasiti.

Povsod se kaže, de se imajo naši rokodelci še veliko veliko učiti.

Kakor so v marsikterih rečéh naši kmetje in rokodelci mémo kmetov in rokodelcov družih deželá veliko bolj nevedni, taki so tudi pri gašenju apna. Imamo že tudi pri nas umne možje, ki se v tém dobro znajdejo; večidel so pa taki, ki se še niso ne za eno stopnjo naprej pomaknili od tega, kar so njih spredniki pred 100 in 100 léti brez pomislika počenjali.

Kakó so nekđaj pri nas apno gasili? V apnéncu so apna navozili, vode na-nj vlili, ga pomešali — in apno je bilo vgašeno! Kakó večidel še dan današnji pri nas apno gasé? V apnéncu apna navozijo, vode na-nj vlijejo, ga pomešajo — in apno je vgašeno!

Ali se pa to pravi: zares apno gasiti? Kratko malo ne!

Apno gasiti se pravi: vsako drobtinco apnenjeniga kamna z vodó takó nasititi, de apno nemore nobene kapljice vode več v-se vzeti.

Na to vižo se veliko več apna naredí, apno je veliko boljši za mavto (molter), in pri zidanji za celo tretjino (za en dritélc) več zda od apna, kakor